

Notes sobre la flora de la Vall d'Aran (Pirineus catalans)

Notes on the flora of the Aran Valley (Catalan Pyrenees)

Rebut: 04.06.12
Acceptat: 17.01.13

Recull de plantes interessants recollectades durant una curta estada de vacances, del 12 al 20 de juliol de 2011, a la Vall d'Aran, en la qual vam visitar diferents indrets per a conèixer una mica la rica diversitat de la flora aranesa. Dels dos-cents cinquanta plecs recollectats, donats a l'herbari de l'Institut Botànic de Barcelona (BC), n'oferim les dades més notables.

L'any 2012 s'escau el centenari de la publicació de la primera flora de la Vall d'Aran: *Contribución al estudio de la Flora del Pirineo Central (Valle de Arán)* de Manuel Llenas, una flora senzilla, però meritòria, ateses l'època i les condicions en què va ser feta. Valgui, doncs, aquesta nota com un petit homenatge al seu autor, el farmacèutic Manuel Llenas Fernández (?-1937), professor de botànica a l'Escola Superior d'Agricultura de la Mancomunitat de Catalunya i autor, a més de la flora de la Vall d'Aran, d'un *Assaig d'una flora líquènica de Catalunya* i que, amb les herboritzacions a la Vall d'Aran, va iniciar l'herbari del Museu de Ciències Naturals de Barcelona.

Alopecurus geniculatus L. subsp. *geniculatus*

Naut Aran: pla de Beret, entre l'Uelh deth Girona i el coret de Salardú, 1.878 m, CH3231, estanyol i molleres circumdants, 14-VII-2011 (BC 877023).

Es trobava juntament amb *Ranunculus flammula* subsp. *flammula* i sembla mostrar una certa preferència per les aigües una

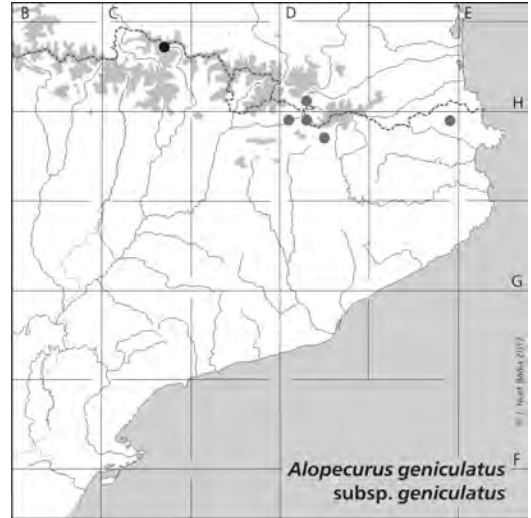

FIGURA 1. Mapa de distribució d'*Alopecurus geniculatus* subsp. *geniculatus* a Catalunya, segons el reticle UTM de 10 km de costat. Hi són representades les noves localitats que aportem (punts negres) i les localitats que figuren en el Banc de Dades de Biodiversitat de Catalunya (punts grisos).

mica nitrificades pel bestiar. Les citacions que se'n coneixien pertanyen a la subsp. *fulvus* (= *A. aequalis* Sobol), que es diferencia, entre altres caràcters, per les anteres de color taronja, mentre que les de la subsp. *geniculatus* són de color groc pàl·lid. La localitat més propera que es coneix d'aquest darrer tàxon és a la Cerdanya: bassa de Sanavastre (González & Nuet, 2008: 112) (Fig. 1).

Carex atrata L. subsp. *aterrima* (Hoppe) Celak

Naut Aran: camí del pontet de Rius a la Restanca, 1.840 m, CH2423, gerdar en una tartera, 18-VII-2011 (BC 877174).

Hi ha constància d'aquest càrex en algun punt de l'Alta Ribagorça: sobre l'estany Negre de Boí, 2.140 m, en un poblament de megafòrbies vora l'aigua (Carrillo & Ninot, 1992a: 449), als estanys de Colieto, 2.140 m, en el *Saxifragetum aquaticae* (Carrillo & Ninot, 1992b: 449). També s'ha trobat a la Renclusa,

2.325 m, en el *Saxifraga geranioidis-Rhododendretum ferrugineae* (Ascaso, 1992). Es fa en comptats punts dels Pirineus centrals. En les obres florístiques antigues, com les de Zetterstedt (1857), Llenas (1912) o Coste & Soulié (1913-1914), aquest tàxon no hi figura. Es tracta de un càrex alpí molt rar, que viu entre 2.000 i 2.500 m, encara que el vàrem recollectar per sota de l'altitud mínima esmentada.

Centaureum pulchellum (Swartz) Druce subsp. ***tenuiflorum*** (Hoffms. & Link) Maire

Bossòst: camin Reiau, al SE del pont de Cledes, 703 m, CH1140, prats de dall i boscos caducifolis mixtos (al. *Carpinion betuli*), 13-VII-2011 (BC 877010).

Segons O. Bolòs *et al.*, en la *Flora manual dels Països Catalans* (2005: 646), no es fa als Pirineus. A Catalunya s'estén per la meitat meridional del país i també per l'Empordà, amb una clara preferència per a zones pròximes al litoral i la plana occidental catalana. Els indrets més propers on ha estat detectada són als Prepirineus: Sopeira (Herb. JACA *in* BDBC). A l'herbari BC, la majoria de plecs que hi ha són de zones baixes costaneres (delta del Llobregat, l'Empordà). Les més properes a la vall d'Aran són al Montsec (leg. À. M. Romo, BC 672484) Ribas [de Freser ?] (leg. M. Gallardo, BC 126275), Segueró (leg. E. Vayreda, BC 86733) o Banyoles (leg. O. Bolòs, BC 112914 i 112915).

Dianthus barbatus L. subsp. ***barbatus***

Canejan: refugi d'Era Honeria, pla de Borts, 1.032 m, CH2143, bosc caducifoli mixt; Naut Aran: pista de Bagergue al coll de Varradòs, 1.525 m, CH2933, prat humit; pista de Bagergue al coll de Varradòs, es Trèmos, 1.689 m, CH2833, prat humit.

El clavell de pom ha estat trobat en poques localitats del Pirineus centrals. A la Vall d'Aran era conegut de l'Artiga de Lin i eth Portilhón (Llenas, 1912: 82). D'aquest darrer punt tam-

bé el consignà Timbal (loc. cit.) fent constar que és més abundant al vessant de Banhèras de Luishon. També ha estat documentat a Arties (Costa, 1877 *Suplemento*, pàg. 12), de la vall de Toran, (leg. O. de Bolòs, R. Folch i E. Sierra, leg. J. M. Ninot i leg. M. Bernal (*in* Bernal, 1999), sempre dins el quadrat UTM CH14, i del circ de Colomèrs (leg. Font Quer *in* Bernal, 1999; Guardiola *et al.* 2009: 33). A les noves localitats que presentem, cal afegir-hi la que un de nosaltres (Josep Nuet, juntament amb Àngels Morell) anotà a la serra de l'Estanhó, 1.900 m, DG2231, en uns herbassars planers amb nerets, al vessant solell de la muntanya.

Dianthus pyrenaicus Pourr. subsp. ***pyrenaicus***

Naut Aran: pista al coll de Varradòs, 1.525 m, CH2933, prat alt, 14-VII-2011 (BC 877053).

No hem sabut trobar cap citació anterior aranesa d'aquest tàxon, que, en canvi, es troba a l'Alta Ribagorça: vall de Barravés (Carreras *et al.*, 1993: 62); vall de Boí (Carrillo & Ninot, 1992: 87); el Pallars Sobirà: vall de Boí (*loc. cit.*); vall Fosca; vall d'Àneu; vall de Cardós (Bernal, 1999: 342), a més de la Cerdanya i el Montseny. Aquesta cariofil·làcia habita a les pastures montanes seques no gaire denses, que arrenen als costers assolellats sobre sòl calcari. És una espècie de distribució pirinenca característica de l'aliança *Xerobromion erecti*.

Eleocharis palustris (L.) Roem. & Schult. subsp. ***palustris***

Naut Aran: pla de Beret, entre l'Uelh deth Garona i el coret de Salardú, 1.878 m, CH3231, en un estanyol i les molles circumdants, 14-VII-2011 (BC 877020).

No consta en les flores de Llenas (1912), i de Coste & Soulié (1913-1914). Tampoc no se'n fa esment a O. Bolòs & Vigo (2001: 223), encara que estigui dibuixat en el mapa. En les bases de dades modernes: Base de Dades de Biodiversitat de Catalunya, Anthos i SIVIM,

no n'hem sabut trobar cap referència aranesa. Sí que ha estat indicada a la veïna comarca occitana de Comenge, a la vall de Luishon: Antinhac [Antignac], entre Barcunhas [Barcugnas] i Mostajon [Moustajon], etc.; sota de Cièrp; Estanhau de Sent Beath (Zetterstedt, 1887: 271, ut *Scirpus palustris* (L.) DC.), en ple domini biogeogràfic atlàntic. En el vessant meridional dels Pirineus, aquest tàxon es coneix d'uns quants indrets indeterminats dels quadrats CH10, 21 i 41 (O. Bolòs *in* BDBC), en punts més llunyans de l'Alt Urgell, el Ripollès, l'Empordà i molts altres llocs situats encara més al sud.

***Erica tetralix* L.**

Naut Aran: riba E de l'estany de la Restanca, 2.025 m, CH2422, molteres i prats humits.

Nova localitat per a la Vall d'Aran d'aquest tàxon de distribució atlàntica molt rar a l'alta vall de la Garona, d'on només ha estat indicada al pla de Beret, 2.000 m (Coste & Soulié, 1913; O. Bolòs i À.M Romo *in* BDBC), a Tredòs, 1.870 m (Ballesteros *in* BDBC) i al pla de l'Espona (Cervi & Romo, 1981: 91). Per contra es troba, localitzat però abundant, a la capçalera de la vall de Barrabés: Ospitau de Vielha, pleta de Molièras, Conangles etc., d'on ha estat repetidament consignat (Bolòs, 1957; Ballesteros *et al.* 1983; Carreras *et al.*, 1993; Casanovas, 1996; Pérez-Haase *et al.* 2012). Durant una visita a l'estany de la Restanca, Eulàlia Nuet, que ens acompanyava, descobrí un petit redol isolat d'aproximadament un metre quadrat d'*Erica tetralix*, en plena floració, en una zona mollerosa, pròxima a l'estany.

***Genista tinctoria* L.**

Bossòst: al N del còth de Baretja, sota la pista, 1.719 m, CH0736, avetosa.

Planta nova per al quadrat CH03. L'hem trobada a molta més altitud que no pas les citacions de Llenas (1912: 70): camí de Bossòst al Portilhon i als marges de la carretera de Bossòst a era Bordeta; Sent Beath, Les, Viel-

ha (Coste & Soulié, 1913-1914: 41). Sempre s'ha detectat a la baixa Vall d'Aran, de clima marcadament atlàntic, i per sota 1.000 m.

***Gentiana nivalis* L.**

Naut Aran: pista del pont de Ressèc al pontet de Rius, 1.480 m, UTM: CH2524, boscos caducifolis mixtos, 18-VII-2011 (BC 877209).

Nova localitat interessant per estar situada a una altitud molt baixa. La raó més lògica per la qual l'hem trobada tan avall és que hagi estat desplaçada per alguna allau, atès que es troba a la base d'un vessant molt dret al peu del Montardo.

***Juncus tenuis* Willd.**

Canejan: bifurcació de la pista a l'embarcament de Barnièr, 1.080 m, CH2142, fageda, 17-VII-2011 (BC 877155).

Es tracta d'una espècie introduïda originària d'Amèrica del Nord que, pel que hem pogut indagar, fins ara només s'ha detectat a la Cerdanya: Bolvir (A. & O. Bolòs, 1961:), Brangolí (Casasayas, 1989), al Ripollès: clot del Vilars a Freixenet de Camprodon (Ripollès), 1050 m (DG58) (Carreras *et al.*, 1988) a la Garrotxa, l'Empordà: Requesens (Benedí & Molero, 1988; Casasayas, 1989). Més al sud es troba a la Selva: la Cellera, Sant Martí Sapresa, Breda, i al peu del Montseny i al Montnegre. Habita vora els camins, als prats i regalls de les contrades mediterrànies plujoses i de l'estatge montà. Aquí a la Vall d'Aran viu en un indret de clima marcadament atlàntic, molt humit.

***Plantago subulata* L. subsp. *holosteum* (Scop.) O. Bolòs & Vigo**

Naut Aran: riba E de l'estany de la Restanca, 2.010 m, CH2422, molteres, 18-VII-2011 (BC 877188).

Les localitat més properes que es coneixen són a la vall de Boí: Erdo (*in* BDBC), i a la vall Fosca: Cabdella (Pineda, 1986 *in* BDBC). Carrillo & Ninot (1992: 308) recullen una citació

de Llensa, a un prat a la vorera de l'estany de Cavallers, i anoten que no l'han trobada i sembla poc probable que s'hi pugui fer. A Catalunya es fa als Pirineus, des de l'Alt Urgell fins a l'Albera i el cap de Creus. També ha estat trobat en alguns punts del Prepirineu, a la Costa Brava, al Montseny i a les muntanyes de Prades i al Montsant. Generalment viu a les pastures dels terrenys rocosos secs de l'estatge montà. És característic de l'aliança *Sedo-Scleranthion*.

Polygonum cuspidatum Siebold & Zucc. (= *Reynoutria japonica* Houtt.)

Bossòst: pont de Cledes, 675 m; Camin Reiau, a altura de les comportes del canal, 709 m, CH1140, ribes de la Garona, 13-7-2011 (BC 877019).

Planta d'origen japonès que ha estat conreada i en molts indrets s'ha naturalitzat, com ho ha fet *Buddleja davidii*, amb la qual comparteix el mateix ambient. Arrela, plenament naturalitzada, en els talussos abruptes molt boscosos de la riba de la Garona, tal com ja indicaven Coste et Soulié (1913-1914: 96), que l'havien trobada a l'inici de la vall de Luishon: Cièrp, Gaud i Marinhas.

Ranunculus aconitifolius L. subsp. *aconitifolius*

Naut Aran: camí del pontet de Rius a la Restanca, 1.770 m, CH2323, avetosa, 18-VII-2011 (BC 877171).

Tàxon rar als Pirineus, que a la Vall d'Aran ha estat detectat en comptats indrets: Bossòst, 1.200 m, CH03 (Herb. JACA in BDBC), a les valls d'Aiguamòg, 1.525 m, CH22, i de Ruda, 1.510 m, CH32 (Guardiola *et al.*, 2009: 36). És una planta que es fa en els indrets de sòl molt humit o xop, i és característica de l'aliança *Calthion*.

Salix reticulata L.

Vielha e Mijaran: Artiga de Lin, barranc de la Ribera, 1.550 m, CH1127, prats, 16-VII-2011 (BC 915909).

Nova localitat, a baixa altitud, d'una espècie ja coneguda i consignada a la mateixa vall: Artiga de Lin, cap al còth deth Hòro, 1.810 m (Carreras *et al.*, 1996: 506) i a altre indrets de la Vall d'Aran. Gairebé amb tota seguretat es tracta d'una planta que ha arrelat en el prat portada accidentalment pels materials que arrossegueu les allaus, freqüents en aquesta vall. Habitualment viu, entre 2.000 i 3.070 m, en congesteres de sòls calcaris de l'estatge alpí i és característica de l'aliança *Arabidion coeruleae*. A Catalunya té una distribució pirinenca que va des de la Vall d'Aran i el Pallars, on és força freqüent, fins a Núria i Coma de Vaca, al Ripollès, on ja és molt rara.

Scrophularia auriculata L. subsp. *auriculata*

Bossòst: sobre la cabana del Cap deth Bosc, 1.650 m, CH0736, vores del torrent i molles, 15-VII-2011 (BC 877097).

En un lloc molt distant i a una altitud molt elevada respecte d'on normalment acostuma a trobar-se. A Catalunya ha estat detectada en el sector nord-oriental, des de punts costaners fins a l'interior, en el territori Olositànic: Argelaguer, 200 m, DG77 (Herb. HGI in BDBC), Llagostera, 150 m, DG82 (Herb. HGI in BDBC) i en altres localitats sense precisar (DG85), (DG86), (EG13) (BDBC) (Fig. 2). Habitualment viu en herbassars vora rierols de l'estatge montà i de les contrades mediterrànies plujoses. És una espècie de distribució atlàntica que creix entre 100 i 1.200 m, i és característica del *Glycerio-Sparganion*.

Senecio inaequidens DC.

Bossòst: Camin Reiau, al SE del pont de Cledes, 703 m, CH1140, bosc caducifoli mixt.

El seu hàbitat clàssic són les vores de camins i herbassars ruderals secs de l'estatge montà. Tan mateix es feia en un bosc mixt en un territori amb clima atlàntic. Les localitats més properes on es coneix són a l'Alta Ribagorça: Barruera (Aymerich in BDBC) i al Pa-

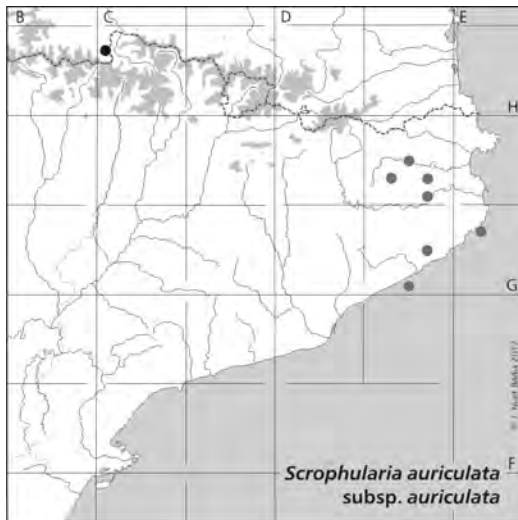

FIGURA 2. Mapa de distribució de *Scrophularia auriculata* subsp. *auriculata* a Catalunya, segons el reticle UTM de 10 km de costat. Hi són representades les noves localitats que aportem (punts negres) i les localitats que figuren en el Banc de Dades de Biodiversitat de Catalunya (punts grisos).

llars Sobirà: Cabdella (Ninot *in* BDBC), ambdues al vessant sud dels Pirineus. A Catalunya, aquesta espècie al·loctona procedent de la regió del Cap (Sud-àfrica), colonitza el sector nord-oriental, en àrees de clima mediterrani o bé de tendència continental, com ara la Cerdanya, on cobreix indrets com el turó de Llúvia, sobre sòls rocallosos silícis molt secs a l'estiu.

Agraïments

Volem agrair la companyia i la col·laboració d'Eulàlia Nuet, les facilitats que hem rebut de l'Institut Botànic de Barcelona, a través del Dr. Àngel M. Romo, investigador titular del CSIC, de la Dra. Neus Ibáñez, conservadora de l'herbari BC, i de Neus Nualart, tècnica d'herbari. També hem d'agrair el Conselh Generau d'Aran, Departament de Medi Ambient e Pagsia i al Parc Nacional d'Aigüestortes i Estany de Sant Maurici, la concessió de les autoritzacions per a herboritzar. A tots moltes gràcies.

JOSEP NUET BADIA* & OLGA BARCELÓ BARNÉS**

* Gran Via de les Corts Catalanes, 1041 1r D. 08020 Barcelona. A/e: josepnuet@arrakis.es

** Carrer de Suïssa, 4-6, baixos interior. 08023 Barcelona. A/e: obarcelo.pj@hotmail.com

Referències

- ANTHOS, 2013. *Sistema de informació de las plantas de España*. Real Jardín Botánico, CSIC- Fundación Biodiversidad. <<http://www.anthos.es/>>
- ASCASO, J., 1992. *Estudio fitocenológico y valoración de los pastos del puerto del valle de Benasque (Pirineo oscense)*, 421 pàgs. Departamento de Agricultura y Economía Agraria. Facultad de Veterinaria. Universidad de Zaragoza.
- BALLESTEROS, E., BAULIES, X., CANALÍS, V. & SEBASTIÀ, T., 1983. Landes, torberes i mulleres de l'Alta Ribagorça. *Collectanea Botanica (Barcelona)*, 14: 55-84. Barcelona.
- BENEDÍ, C. & MOLERO, J., 1988. Exsiccata selecta florum ibericae boreo-orientalis et balearicae. *Fontqueria*, 16: 25-40. Madrid.
- BERNAL, M., 1999. *Estudi biosistemàtic del gènere Dianthus al NE de la península Ibèrica*. Tesi Doctoral (inèdita). Universitat de Barcelona.
- BOLÒS, A. & BOLÒS, O., 1961. Observacions florístiques. *Miscellània Fontserè*, 1: 83-102.
- BOLÒS, O., 1957. Datos sobre la vegetación de la vertiente septentrional de los Pirineos: observaciones acerca de la zonación altitudinal en el valle de Aran. *Collectanea Botanica (Barcelona)*, 5(2): 465-514.
- BOLÒS, O., 1998. *Atlas Corològic de la flora vascular dels Països Catalans. Primera compilació general*. Vols. I i II; ORCA. IEC, Secció de Ciències Biològiques. Barcelona.
- BOLÒS, O. & VIGO, J., 2001. *Flora dels Països Catalans*, vol. IV. Ed. Barcino. Barcelona. 750 p.
- BOLÒS, O., VIGO, J., MASALLES, R. M. & NINOT, J. M., 2005. *Flora manual dels Països Catalans* [3a ed.], Ed. Pòrtic. Barcelona. 1.310 p.
- CARRERAS, J., CARRILLO, E., MASALLES, R. M., NINOT, J. M. & VIGO, J., 1996. El poblament vegetal de les valls de Barravés i de Castanesa. I – Flora i vegetació. *Acta Botanica Barcinonensia*, 42: 1-392.
- CARRERAS, J., CARRILLO, E. & NINOT, J. M., 1996. Las comunidades con *Salix pyrenaica* en el Valle de Arán. *Anales del Jardín Botánico de Madrid*, 54: 504-511.
- CARRILLO, E. & NINOT, J. M., 1986. Sobre algunas comunidades rupícolas dels Pirineus catalans. *Folia Botanica Miscellanea*, 5: 97-103.
- CARRILLO, E. & NINOT, J. M., 1992. *Flora i vegetació de les valls d'Espòt i de Boi*. Vols. I i II; Institut d'Estudis Catalans, *Arxius de la Secció de Ciències*, 94-1 i 2.
- CASANOVAS, L., 1996. Contribució a l'estudi de les molletes dels Pirineus. *Folia Botanica Miscellanea*, 10: 175-201. Barcelona.
- CASASAYAS, T., 1989. *La flora al·loctona de Catalunya*. Tesi Doctoral (inèdita). Universitat de Barcelona.
- CERVI, A. C. & ROMO, À. M., 1981. Nòtules florístiques. *Collectanea Botanica (Barcelona)*, 12: 89-95.

- COSTA, A. C., 1877. *Introduccion á la flora de Cataluña [...]* [2.ª ed.] *Corregida y aumentada*. Imprenta Barcelonesa. Barcelona. LXXIII + 356 + 96 p.
- COSTE, H. & SOULIÉ, J. A. 1913-1914. *Catalogue des plantes ou Florule du Val d'Aran [...]*. Imprimerie Monnoyer. Le Mans. 131 p.
- COSTE, H., 1922. Supplement à la Florule du Val d'Aran. *Le Monde des Plantes*, 21-136: 7-8; 22-137: 6-8; 23-138: 6-8.
- FONT, X. 2013. *Mòdul flora i vegetació. Banc de Dades de Biodiversitat de Catalunya. Generalitat de Catalunya i Universitat de Barcelona*. Generalitat de Catalunya & Universitat de Barcelona. Barcelona. <<http://biodiver.bio.ub.es/biocat/homepage.html>>
- GONZÁLEZ, V. & NUETBADIA, J., 2008. *Flora i vegetació de la Bassa de Sanavastre (Cerdanya)*. Edició dels autors a Lulu (www.lulu.com). Morrisville (EUA).
- GUARDIOLA, M., PETIT, A. & NINOT, J. M., 2007-2009. Aportacions a la flora dels Pirineus centrals. *Bulleti de la Institució Catalana d'Història Natural*, 75: 31-40.
- LLENAS FERNÁNDEZ, M. 1912. *Contribución al estudio de la Flora del Pirineo Central, Valle de Arán*. Memòries de la Institució Catalana d'Història Natural, 1. 152 p.
- PÉREZ-HAASE, A., CARRILLO, E., BATRIU, E. & NINOT, J. M., 2012. Diversitat de comunitats vegetals a les molles de la Vall d'Aran (Pirineus centrals). *Acta Botanica Barcinonensia*, 53: 61-112.
- PINEDA, L., 1986. *Flòrula de la vall Fosca (Pirineus Centrals)*. Tesis de Llicenciatura. Universitat de Barcelona.
- SIVIM, 2013. *Sistema de Informació de la vegetació Ibérica y Macaronésica*. Universitats de Barcelona, País Basc, Castella-la Manxa i Lleó. <<http://www.sivim.info/sivi/>>
- ZETTERSTEDT, J. E., 1857. *Plantes vasculaires des Pyrénées principales*. A. Frank, Libraire. Paris. LVII + 330 p.